

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

Učební osnovy
přípravné studium a I. stupeň základního studia
na lidových školách umění

LITERÁRNĚ DRAMATICKÝ OBOR

Schváleno výnosem MŠ ČSR pod čj. 20 876/80-35
ze dne 25. července 1980 jako učební osnovy pro přípravné studium
na LŠU s účinností od 1. září 1980

Schváleno výnosem MŠ ČSR pod čj. 11 393/81-35
ze dne 6. dubna 1981 jako učební osnovy pro I. stupeň základního
studia na LŠU s účinností od 1. září 1981

STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, n. p., PRAHA

1981

Základní umělecká škola Březnice
Náměstí 2, 262 72 Březnice
IČ: 61904201, tel. 318 682 342

11503

Charakteristika literárně dramatického oboru

Literárně dramatický obor LŠU je oborem syntetizujícím. Základem výuky a prostředkem výchovy jsou tvořivé činnosti dramatické (pohybové, mluvní), přednesové, slovesné a hra s loutkou. Literárně dramatický obor rozvíjí specificky dramatickou múzičnost dětí a mládeže, tj. schopnost vnímat a tvořivě zobrazit v čase lidské chování a jednání. Dramatická výchova je jak významným nástrojem rozvoje některých složek sociability žáků jakými jsou schopnost kolektivně cítit, řešit obtížné sociální situace apod., tak i nástrojem rozvoje uměleckých vloh k divadelní a slovesné činnosti. Jako průprava prolínají všemi stupni studia techniky pohybového, mluvního a hudebně rytmického projevu. Vybavují žáky potřebnými dovednostmi pro přirozený, kultivovaný, tvořivý výraz. Součástí výuky na LDO jsou i základy teorie a historie dramatické a slovesné tvorby právě tak jako návštěvy vybraných divadelních a filmových představení, případně i výstav, koncertů a kulturních památek.

Literárně dramatický obor pomáhá vychovávat z dětí a mládeže budoucí amatérské divadelníky a přednášeče i vzdělané a náročné diváky a čtenáře a přispívá k utváření jejich pokrokového světového názoru.

Vzděláním v literárně dramatickém oboru získávají žáci rovněž předpoklady pro ta povolání, ve kterých úspěch závisí na vytvoření dobrého mezilidského kontaktu a vztahu spolupráce jako je tomu např. u zdravotních sester, lékařů, vychovatelů, ale i pracovníků terciální sféry, (služby, obchod). Průpravné technické předměty (pohyb, mluva) ovlivňují připravenost žáků pro povolání, která vyžadují pohotovost a pro posluchače srozumitelné vyjadřování např. právník, učitel, veřejný pracovník politický, osvětový apod. Komplexní charakter výuky, který zahrnuje i zvládnutí základních loutkářských dovedností, přednes a některé jednoduché hudební aktivity pomáhá žákům připravujícím se ke studiu učitelství mateřských a národních škol, na zdravotní školy - obor dětská sestra, apod.

Odborně vedená výuka v dramatickém oboru napomáhá pochytit včas nejtalentovanější jedince a připravit je ke studiu herectví, režie, dramaturgie, divadelní vědy, loutkářství, organizace divadel, učitelství literárně dramatického oboru na odborných středních a vysokých uměleckých školách a filosofických a pedagogických fakultách. Přispívá tím k rozvoji našeho dramatického a slovesného umění a celé socialistické kultury.

Práce v LDO je připravována jak z hledisek potřeb společnosti tak i z hledisek vývojově psychologických a odborných. Tomu odpovídá také konečný výchovně vzdělávací cíl oboru, tj. harmonický rozvoj osobnosti člověka

- jeho tvořivého a odpovědného přístupu k životu a k práci
- jeho schopnosti osobitého a kultivovaného uměleckého projevu v oblasti divadelní, přednesové či slovesné
- jeho poučenosti o specifice oboru (vývoji, druzích, funkcích) a z toho plynoucího zájmu aktivně uplatnit nabyté dovednosti a znalosti v kulturním životě naší společnosti.

Z hlediska tohoto cíle je také zpracována celá struktura výchovy a vzdělávání na LDO.

Studium na LDO se dělí na přípravné studium a na základní studium I. a II. stupně včetně kursů pro dospělé.

Přípravná dramatická výchova dětí vybraných na základě průběžného celoročního průzkumu v prvních ročnících základní školy se zaměřuje především na rozvoj pohybových dispozic a rytmického cítění mluvy i pohybu žáků a na rozvoj schopnosti dětí aktivně se účastnit společné hry.

V I. stupni základního studia jsou první dva ročníky věnovány komplexní dramatické přípravě, stejné pro žáky jak dramatického a slovesného, tak loutkářského oddělení. Cílem této přípravy je především probouzet vlastní aktivitu a prohlubovat zájem dětí, vychovávat jejich schopnost spolupracovat ve skupině a vytvářet základ pro správné osvojování odborných doved-

ností. Současné jsou ověřovány předpoklady žáků k jejich dalšímu odbornému zaměření.

Studium v 3.-6. ročnících navazuje na elementární dovednosti získané v komplexní dramatické přípravě, upevňuje je a rozvíjí. Liší se však podle odborného zaměření v oddělení dramatickém a slovesném nebo v loutkářském. Hlavním obsahem studia je dramatická hra, v loutkářském oddělení dramatická hra s loutkou. Učí žáky jednat a mluvit bez přípravy, pomáhá vytvářet živý vztah k předloze, zpřítomňuje námět pro literární zpracování, pěstuje cit pro rytmus a tvar. Jejím prostřednictvím si žáci osvojují základní metody práce na divadelní hře, na roli, na textu pro přednes, pro hru s loutkou. Dramatická hra prohlubuje citovou výchovu žáků, kultivuje osobní projev a vztahy ve skupině.

V těchto ročnících by se měli žáci již aktivně podílet na vytváření vztahů spolupráce v ročníkové skupině i mimo ni, měli by se podle individuálních předpokladů umět samostatně, osobitě, přirozeně a přitom kultivovaně vyjádřit dramatickou hrou, dramatickou hrou s loutkou, přednesem, pohybem, vlastním textem. Absolventi základního studia by měli zvládnout základy dramatického, případně slovesného projevu tak, aby mohli pokračovat ve studiu na vyšším stupni nebo se již věnovat zájmové umělecké činnosti.

Nejlepší žáci 3.- 6. ročníků I. stupně případně vybraní mladší žáci, kteří projeví schopnosti a zájem, jsou zařazeni do práce v dramatickém souboru. Soubor reprezentuje též školu na veřejnosti a účastí na jeho pořadech se žáci podílejí, úměrně svému věku a schopnostem, na kulturně politické práci školy.

Vybraní talentovaní žáci se připravují individuálně v rozšířeném vyučování ke studiu na středních odborných školách i na středních školách uměleckého směru. (Konzervatoř, SUPŠ, PŠ, ZŠ ap.).

II. stupeň základního studia připravuje žáky na samostatnou uměleckou činnost (amatérskou nebo profesionální) prohloubeným studiem zvoleného odborného zaměření - základy dramatické tvorby, základy dramatické tvorby s loutkou, základy slovesné tvorby. Na tomto stupni plní dramatická hra převážně pouze funkci metody práce.

Absolventi II. stupně základního studia by měli již umět odborně pracovat ve skupině a pedagogicky nadaní žáci by měli získávat zkušenosti pro práci se skupinou. (To znamená být pověřováni přiměřenými úkoly v ročnících I. stupně, pomáhat vedoucím souboru ZUČ, vést Jiskry apod.). Měli by mít zájem dále samostatně zdokonalovat zvládnutou základní techniku oboru a uplatňovat nabyté dovednosti v aktivní tvořivé umělecké činnosti. Základní znalosti z praxe, teorie a historie oboru by měli dále samostatně prohlubovat a obohacovat. Měli by se stát aktivními účastníky a spoluvytvářet život naší společnosti.

Praktickou přípravu k této samostatné umělecké činnosti umožňuje žákům v průběhu studia na II. stupni práce v souboru. V něm jsou vedeni k aktivní spolupráci na tvorbě pořadů, učí se prostředky a formami úměrnými jejich věku, schopnostem a odborné vyspělosti reagovat na aktuální témata a tak tvořivě, v práci pro společnost, uplatňovat získané znalosti a dovednosti.

Vybraní talentovaní jednotlivci se připravují individuálně ve speciálním studijním zaměření na odborné vysokoškolské studium (AMU, JAMU, FF, PF).

Výuka v literárně dramatickém oboru je převážně skupinová, některé předměty však vyžadují individuální vyučování. (Přednes, technika vedení jednoduchých loutek, studium rolí apod.).

Učební osnovy jsou základní směrnici pro učitele LDO, podle které si volí postup a metodu práce při vyučování i vybírá

materiály. Splnění výchovně vzdělávacích cílů a zvládnutí vybraných studijních úkolů jsou podmínkou pro postup do vyššího ročníku. Doporučené materiály slouží základní orientaci učitele.

Charakteristika předmětů

Přípravná dramatická výchova

Studiu na literárně dramatickém oboru předchází přípravná dramatická výchova společná pro obě oddělení I. stupně literárně dramatického oboru. Hlavním obsahem práce je jednoduchá dramatická hra, založená především na cílevědomě volené pohybové činnosti celé skupiny. Dramatická hra je také hlavní rámcovou motivací pro doplňující hry a technická cvičení pohybová, mluvní a hudebně rytmická.

Základním metodickým principem, který u všech činností v přípravné dramatické výchově důsledně uplatňujeme, je jejich motivace, která čerpá obsahové náměty z těch zkušeností dětí, jež cítí jako důležité. Podněcuje spontánní dětský projev a vede k nenásilnému osvojování technických prvků ve spojení s výrazem.

Organizačním principem činnosti v přípravné dramatické výchově je rytmus. Podporuje kázeň a soustředění na prováděnou činnost a přispívá i k vytváření smyslu pro formu. Dobré rytmické cítění je jedním ze základních předpokladů pro další odbornou výchovu v literárně dramatickém oboru.

Dramatická příprava

Dramatická příprava je základní předmět v 1. a 2. ročníku dramatického a slovesného i loutkářského oddělení literárně dramatického oboru. Je dotován 2 hodinami týdně. Hlavním obsahem předmětu je komplexní tvořivá dramatická činnost, vycházející

z dětské dramatické hry, založená především na tvořivé improvizaci. Zahrnuje všechny složky dramatického a slovesného projevu včetně práce s improvizovanou loutkou a integruje základní prvky přípravných činností pohybových, mluvních, hudebně rytmických i specifických činností výtvarných.

Motivace všech činností zůstává i nadále základním metodickým principem, podněcujícím spontánní dětský projev.

Dovednosti, získávané v průběhu výuky motivovanou výchovou, se postupně rozvíjejí ve vlastní uvědomělou odbornou činnost.

Dramatika a slovesnost

Dramatika a slovesnost je hlavní předmět dramatického a slovesného oddělení LDO, vyučovaný ve 3. - 5. ročníku 1,5 vyučovací hodiny týdně a v 6. ročníku 2 hodiny týdně. Je to komplexní tvořivá dramatická činnost, vycházející z tvořivé improvizace. Směřuje od spontánního dětského dramatického projevu k vytvoření schopnosti samostatně, osobitě, přirozeně a přitom kultivovaně se vyjadřovat v sociální i umělecké komunikaci dramatickým (pohybovým, mluvním) nebo slovesným projevem (mluveným, psaným). Zahrnuje i mluvní přípravu zaměřenou k rozvoji technických i výrazových mluvních dovedností. V 6. ročníku je součástí předmětu také nástin vývoje evropského divadla.

Základním metodickým principem je dramatická hra. Jejím prostřednictvím dosahuje učitel přiměřeného výrazu žáků. Dramatická hra integruje také přípravné činnosti a učí žáky tvořivě přistupovat k zadané předloze. Je realizována na tématech, která odpovídají vývojové fázi žáků, podněcují jejich bezprostřednost a činorodost, rozvíjejí citovou, mravní i rozumovou složku jejich osobnosti. Volbou odpovídajících témat je v průběhu práce také příznivě ovlivňována schopnost žáků aktivně se podílet na vytváření vztahu vzájemné spolupráce ve skupině.

Práce na tématu se tak stává základem organizujícím společnou činnost.

Cílevědomě osvojené dílčí odborné dovednosti a znalosti jsou prostředky, které žáci vědomě, aktivně a tvořivě uplatňují v dramatickém a slovesném projevu.

Součástí práce je i návštěva vybraných divadelních nebo filmových představení, programů poezie, výstav, koncertů, kulturních památek nebo inspirujícího prostředí, které souvisí s výukou.

Přednes

Pro výuku předmětu přednes, který vyžaduje individuální práci s žáky, se dělí ročník na malé skupiny 2-3 žáků s 1 vyučovací hodinou týdně pro každou skupinu. Hlavním obsahem je práce na textu prózy, poezie apod. Metodou dramatické hry jsou žáci připravováni na interpretaci slovesného díla jako zaujatého aktuálního sdělení. Dramatická hra jim pomáhá navodit konkrétní zážitek i osobní vztah k textu, ozřejmit ideu, obsah i stavbu předlohy, čelit mechanickému odříkávání. Předpokladem práce je volba přiměřeného textu, myšlenkových i uměleckých kvalit, které si žáci při hlubším seznamování s literaturou učí rozeznávat a hodnotit. Při výuce je dbáno na kulturu mluvního projevu, na využití technických dovedností i na vědomé a tvořivé uplatňování základních výrazových prvků přednesu, které si žáci postupně osvojují, aby mohli přirozeně a kultivovaně sdělovat myšlenky zvoleného textu.

Dramatika s loutkou a slovesnost

Dramatika s loutkou a slovesnost je hlavní předmět loutkářského oddělení, vyučovaný v 3.-5. ročníku 1,5 hodiny týdně, v 6. ročníku 2 hodiny týdně. Je veden stejnými metodami jako hlavní předmět dramatického a slovesného oddělení. Vyúsťuje

však především v dramatický projev s loutkou, ve kterém využívá dovedností žáků získaných individuální přípravou v hodinách techniky vedení jednoduchých loutek. V 6. ročníku se nástin dějin evropského divadla zaměřuje i na vývoj loutkového divadla v Evropě.

Technika vedení jednoduchých loutek a přednes

Pro výuku tohoto předmětu loutkářského oddělení, který vyžaduje rovněž individuální práci s žákem, se ročník také dělí na malé skupiny 2-3 žáků s dotací jedné hodiny týdně pro každou skupinu. Hlavním obsahem práce je jednak postupné vytváření loutkovodičských dovedností žáků jako předpokladu jejich celistvého, přirozeného, sdělného a osobitého projevu při hře s loutkou. Dále je to práce na textu, vycházející z obdobných kritérií jako v předmětu přednes dramatického a slovesného oddělení. Zde však je nutné přihlédnout k menšímu časovému prostoru pro tuto činnost, což ovlivňuje především množství, ale i náročnost úkolů v této disciplíně loutkářského oddělení.

Pohyb

Pohyb je průpravný předmět zařazený jak v učebních plánech dramatického a slovesného tak i loutkářského oddělení. Je dotován 1 vyučovací hodinou týdně. Vzhledem k speciálním nárokům výuky má podle nové koncepce tyto hodiny převzít odborný učitel pohybové výchovy. Hlavním obsahem předmětu je cílevědomě vedená výuka zaměřená k vytvoření specifických pohybových dovedností, které bude žák potřebovat a postupně vědomě a tvořivě uplatňovat v dramatické činnosti i v dramatické činnosti s loutkou. Jsou to např. pohyblivost, pružnost, obratnost, cítění rytmu, dynamiky, prostoru, základy přízemní akrobacie, vybrané prvky taneční techniky a hudebně rytmické cítění.

Základ výuky tvoří cvičení a hry zaměřené k zvládnutí přirozeného kultivovaného a koordinovaného rytmického pohybu

celého těla, které tím získává schopnost výrazu. Žáci loutkářského oddělení se musí ještě učit přenášet tento pohybový výraz do pohybového projevu loutky.

Významnou pomocí a zdrojem inspirace k pohybovému dramatickému projevu jsou zvuky a hudba, které ovlivňují i celkovou mízičnost a představitivost i fantazii žáků. Proto jsou ve spolupráci s korepeticorem pěstovány také hudebně rytmické činnosti a zpěv jako organická součást pohybového dramatického projevu i dramatického projevu s loutkou. Motivace se v těchto ročnících stává inspirativním východiskem k vědomému osvojování pohybové techniky.

Práce v souboru

Práce v souboru je předmět meziročníkový, kterého se účastní v y b r a n í žáci 3.-6. ročníků I. stupně (výjimečně i talentovaní mladší žáci). Počet hodin předmětu práce v souboru se řídí počtem ročníků. Každý ročník je dotován 1 vyučovací hodinou týdně. Paralelní třídy jsou považovány za samostatné ročníky.

Složení souboru se každoročně částečně mění odchodem absolventů I. stupně a příchodem nových žáků.

Do práce v souboru jsou, po dohodě s rodiči, vybíráni ti žáci, u nichž zájem o práci v literárně dramatickém oboru převažuje nad jinou zájmovou činností. U nejtalentovanějších, u nichž je perspektiva, že se budou v rozšířené výuce připravovat ke studiu na odborných školách, si učitel jejich zařazením do práce v souboru zároveň ověřuje opravdovost a hloubku jejich zájmu, únosnost narůstající časové zátěže i s ohledem na jejich zdraví.

Hlavním obsahem práce v souboru je vytváření inscenace vhodně volené předlohy z oblasti poezie, prózy nebo dramatických žánrů.

Práce v souboru umožňuje žákům v uceleném tvaru prakticky uplatnit a ověřit si schopnosti a ve vyučovacím procesu získané dovednosti a výsledek zveřejnit.

Metoda přípravy je totožná s metodou výchovy dramatickou hrou, která je jedním ze základních principů výuky na I. stupni.

Práce v souboru učí jedince podřizovat se zájmu celku a vede členy kolektivu ke vzájemné odpovědnosti.

Od učitele vyžaduje tento předmět kromě pedagogických schopností i schopnosti dramaturgické, režijní a organizační. Tyto požadavky lze řešit i spoluprací více pedagogů.

Zveřejněné výsledky práce v souboru jsou součástí kulturně společenské činnosti školy.

Nejlepší výsledky se mohou uplatňovat v soutěžích.

UČEBNÍ PLÁN LITERÁRNĚ DRAMATICKÉHO OBORU

1. Přípravné studium

Pro žáky 7leté

Délka studia: 1 rok

Předmět	I. pololetí	II. pololetí
Přípravná dramatická výchova	1	1
Celkový počet vyučovacích hodin týdně	1	1

2. Základní studium - 1. stupeň

Oddělení dramatické a slovesné
(hlavní předmět dramatika a slovesnost) - pro žáky od 8 let
Délka studia: 6 let

Poř. čís.	Předmět	Ročník					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Dramatická příprava	2	2	-	-	-	-
2.	Dramatika a slovesnost	-	-	1,5	1,5	1,5	2
3.	Pohyb ¹⁾	-	-	1	1	1	1
4.	Přednes	-	-	1	1	1	1
5.	Práce v souboru	-	-	1	1	1	1
Celkový počet vyučovacích hodin		2	2	4,5	4,5	4,5	5

- 1) Podle potřeby předmětu povolí ředitel školy korepetiči v rozsahu nejvýše jedné vyučovací hodiny týdně na jednu třídu.

Oddělení loutkářské
(hlavní předmět dramatika s loutkou a slovesnost) - pro
žáky od 8 let
Délka studia: 6 let

Poř. čís.	Předmět	Ročník					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	Dramatická příprava	2	2	-	-	-	-
2.	Dramatika s loutkou a slovesnost	-	-	1,5	1,5	1,5	2
3.	Pokyb ¹⁾	-	-	1	1	1	1
4.	Technika vodění jedno- duchých loutek a přednes	-	-	1	1	1	1
5.	Práce v souboru	-	-	1	1	1	1
Celkový počet vyučovacích hodin týdně		2	2	4,5	4,5	4,5	5

1) Podle potřeby předmětu povolí ředitel školy korepetici
v rozsahu nejvýše jedné vyučovací hodiny týdně na jednu
třídu.

Doporučená literatura pro učitele

E. Machková: Základy dramatické výchovy	SEFN
M. Disman: Receptář dramatické výchovy	SEFN
R. Lukavský: Stanislavského metoda herecké práce	SEFN
O. Růdl: Loutkařství	SEFN
Š. Štembergová: Technika řeči starších dětí	skripta KOS středočes.kraje
Š. Štembergová: Výrazová hlediska mluveného projevu	"
J. Kröschlová: Nauka o pohybu	SEFN
I. Hurník, P. Eben: Česká Orffova škola 1.díl	Supraphon
L. Kurková: Hudebně pohybová výchova	SEFN
P. Eben, V. Fišer, J. Paleček: Elce pelce kotrmelce	Supraphon
V. Mišurcová: Hry se zpěvem	SEFN
P. Jurkovič: Podpísničky	Supraphon

PŘÍPRAVNÉ STUDIUM

(1 vyuč. hod. týdně)

Přípravná dramatická výchova

Výchovně vzdělávací cíl

- Rozvoj sociability dětí kolektivní i individuální účasti na dramatické hře.
- Rozvoj poznání a procítění některých sociálních situací mezilidského styku.
- Podchycení a rozvoj pohybových dispozic dětí a jejich rytmického cítění.
- Zjišťování předpokladů dětí pro odbornou výchovu v LDO.

Prostředky

Metody a formy práce:

Do elementární tvořivé dramatické činnosti uvádíme děti především vlastní aktivní účasti a příkladem. Podněcujeme děti k osvojování základního pravidla dramatické hry, tj. k osobní aktivní účasti na této hře. Učíme děti podílet se pohybovým, hudebně rytmickým i slovním projevem na skupinové činnosti. Náměty čerpáme z dětských her (např. hry s panenkami, s autíčky, hry sportovní a taneční apod.), které rozvíjíme a obohacujeme. Kromě toho využíváme drobných uměleckých děl literárních, hudebních, výtvarných apod. Dbáme na věkovou, obsahovou a formální přiměřenost, uměleckou kvalitu a podnětnost i vhodnost předlohy vzhledem k výchovnému cíli.

Individuálním přístupem ke každému dítěti vytváříme nejen jeho vztah k učiteli, ale hlavně osobní pouto mezi dětmi navzájem, které je základem dobrého skupinového klimatu.

K citové a sociální výchově dětí přispíváme navozováním zážitků z uměleckého díla mimo jiné i vlastním uměleckým přednesem. Vybíráme vhodná díla s tematikou odpovídající jejich věkovým zájmům a sociálními potřebám. Tím zároveň vytváříme v dětech potřebu setkávat se s uměním.

Soustavně rozvíjíme v dětech základní dispozice pro pohybový výraz (správné držení těla, obratnost, cit pro význam různě provedených pohybů a pro prostor) a jejich rytmické citění v pohybovém a mluvním projevu. K tomu volíme vhodně motivovanou, rytmicky a se smyslem pro dynamiku vedenou cvičení a dětské pohybové hry, zaměřené na komplexní projev, který je dětem v tomto věku vlastní.

V průběhu roku zveme rodiče na schůzky spojené s ukázkami práce dětí na hodině. Seznamujeme rodiče s výchovnými postupy a cíli přípravné dramatické výchovy a vytváříme v nich povědomí o smyslu naší odborné práce.

Studijní úkoly:

1. Naučit se základnímu pravidlu dramatické hry, tj. aktivní účasti na společné hře.
2. Ve cvičeních a hrách s pravidly - zvládnout základní prvky pohyblivosti, pružnosti a obratnosti
- získat schopnost aktivně i pasivně se uvolnit, soustředit se a pohotově reagovat
3. Ve cvičeních a hrách s pravidly - seznámit se se základy prostorového citění (orientace v prostoru, respektování ostatních členů kolektivu při volném pohybu v prostoru)

4. Ve cvičeních a hrách s pravidly - zvládnout jednoduchý rytmus a dynamiku

a) pohybem

b) zvukem- hrou na jednoduché nástroje
- hrou na tělo
- hlasem

c) slovem

Kriteria pro postup do 1. ročníku

Zvládnutí základního pravidla dramatické hry, tj. schopnost aktivně se zúčastnit společné hry.

ZÁKLADNÍ STUDIUM - I. STUPEŇ

Oddělení dramatické a slovesné

1. ročník

(2 vyuč. hodiny týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Vytvořit přátelský pracovní kolektiv pomocí společné elementární hrové činnosti.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Metody a formy práce.

Vedeme děti k tomu, aby si osvojovaly další ze základních pravidel dramatické hry, kterým je schopnost navazovat kontakt. Pěstujeme souhru. Přirozený dětský dramatický projev podněcuje me volbou námětů vhodných pro konkrétní skupinu a různorodou kolektivní činností. Vybíráme náměty, které vedou ke společné nebo souběžné činnosti celé skupiny a zároveň umožňují individuální projev. Tím pomáháme dětem, aby se zbavovaly rušivých zábran i špatných návyků v chování. Volbou námětů i přístupem k nim pěstujeme v dětech smysl pro humor. Kromě běžných témat z každodenního dětského života, námětů pohádkových a fantastických, rozvíjejících představivost a fantazii, dbáme o to, aby některé poskytovaly dětem možnost předjímat vývoj situace - vnikat do myšlení a citění jiných a zaujímat postoje k nadcházejícímu tématu fáze dětského vývoje (konflikt dobra a zla). Dbáme o přehlednou dramatickou stavbu příběhu, ale zbytečně jej nezjednodušujeme.

Pozorujeme děti v jejich spontánním projevu a snažíme se najít příčiny nedostatků v jejich celkovém fyzickém projevu, abychom je vhodně volenými cvičeními pomáhali odstraňovat. Využíváme motivace, abychom dětem přiblížili a objasnili zadaný úkol a vedli je k aktivní a správné realizaci. Provádíme s dětmi formou hry jednoduchá cvičení: Pohybová cvičení směřují k uvědomění si těla jako celku. Nejúčinnější jsou, provádíme-li je na zemi a v přízemních polohách.

V mluvních cvičeních se zaměřujeme na jednoduché procvičování všech složek mluvného projevu (dechu, hlasu, výslovnosti, rytmičnosti).

Hudebně rytmická cvičení slouží ke kultivaci rytmického i melodického cítění a výrazu.

Slovní projev obohacujeme prostřednictvím ústních i písemných cvičení. Pracujeme s písemným i zvukovým záznamem slovesného projevu.

Výtvarné cítění ale i pohotovost a zručnost pěstujeme cvičeními s předmětu a improvizovanými loutkami.

Cvičení se musí navzájem prolínat.

Používáme takových metodických postupů, které dětem umožní prožít radost z vlastní tvořivé činnosti, což je dalším pravidlem dobře vedené dramatické výchovy.

Veřejnými hodinami a pohovory získáváme rodiče pro spolupráci a probouzíme v nich zájem o činnost oboru.

Studijní úkoly

1. Dramatická hra:

- a) Uvědomovat si v jednoduché pohybové dramatické hře své partnery v prostoru a reagovat na ně.
- b) Zvládnout jednoduchou partnerskou hru se zástupným textem.

- c) Zvládnout jednoduchou partnerskou hru se zástupnou rekvizitou.
- d) Seznamovat se s možnostmi hry s předměty, jednoduchými výtvarnými znaky z nich improvizovat loutky a ve cvičeních zvládnout základní principy jejich ožívování.

2. Pohyb:

- a) V jednoduchých cvičeních zvládnout základy správného držení těla (pánve, páteře - v lehu, v kleku s oporou, v sedu, v stoji) rytmičnosti pohybu a přízemní obratnosti (kotoul nazad, svička) vlnu páteře v kleku s oporou.
- b) v jednoduchých hrách zvládnout základní směry pohybu v prostoru (vpřed, vzad, stranou, nahoru, dolů).
- c) Umět pojmenovat základní části těla.
- d) Uplatnit zvládnuté pohybové dovednosti v jednoduché akci.

3. Mluva:

- a) V jednoduchých artikulačních cvičeních a říkadlech zvládnout rytmičnost a melodičnost řeči a vyslovování všech hlásek.
- b) V uvolňovacích cvičeních zvládnout měkký hlasový začátek.
- c) Uplatnit zvládnuté mluvní dovednosti v individuálním nebo kolektivním přednesu.

4. Slovesnost:

- a) Pokoušet se o samostatné jednoduché slovní vyjádření.
- b) Hrou se aktivně seznamovat s vhodnými literárními díly.

Kritéria pro postup do 2. ročníku

Schopnost spolupracovat s partnery v jednoduché hře.

2. ročník

(2 vyuč. hod. týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Prohloubit sociální vztahy ve skupině. Zvládnout další pravidla dramatické hry. Vědomě uplatňovat osvojené prvky odborných dovedností v dramatické hře.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Metody a formy práce.

Výběrem námětů upevňujeme a prohlubujeme vztah dětí ke kolektivu, přičemž plně respektujeme individuální odlišnosti dětí. Dbáme o rozvoj jejich přirozeného a osobitého vyjádření vztahu k reálnému životu pomocí zvolených témat. Individuálně vhodně zaměřenými úkoly ve společné činnosti odpovídající zájmu dětí, upevňujeme a prohlubujeme vztahy dětí ke kolektivu. Volíme témata, která podněcují tvořivou dramatickou činnost a jsou přiměřená věku a schopnostem dětí ve skupině. Dbáme na to, abychom při skupinové práci podněcovali fantazii, rozvíjeli představivost a vnímavost dětí a tím jim pomáhali objevovat svět. Příběhy z dětského života, náměty pohádkové, dobrodružné, vědeckofantastické, obohacujeme o dramatické životní situace zajímavých osobností, abychom naučili děti prožít a vyjádřit sympatii k lidské velikosti, pěstovali v nich odpor k malosti a tak působili na jejich mravní a citovou výchovu. Učíme je řešit ve hře i humornou formou konflikty vznikající z vnějších činů a událostí, bojovat za dobro proti zlu a tím si vytvářet základy pro stupnici hodnot.

Klimatem ve skupině i náměty vedeme děti k úctě a uznání práce a snahy druhých a rozvíjíme jejich smysl pro krásu a spravedlnost. Pomáháme vytvářet jejich citový vztah k naší zemi a společnosti.

Soustavně rozvíjíme samostatné pokusy dětí o vlastní přírozené a věku přiměřené vyjádření dramatickou hrou, dramatickou hrou s loutkou, pohybovou improvizací, hudebně rytmickým projevem, mluveným i psaným slovem, specifickým výtvarným činem.

Při hře s improvizovanou loutkou dbáme, i vzhledem k námětu study, o stylovost použitých prvků. Tím ovlivňujeme i výtvarné citění dětí.

Pěstujeme kladný vztah dětí ke knihám, dětské poezii a literatuře.

Náročnějšími cvičeními a hrami upevňujeme v dětem osvojené prvky základních odborných dovedností.

V pohybové výchově, kromě cviků na uvědomování si těla jako celku, procvičujeme s dětmi v přízemních polohách mrštnost. Dále procvičujeme mechaniku pohybu, aby si uvědomily možnosti těla jako skládačky a ohebnost jednotlivých kloubů.

V mluvní přípravě sledujeme zřetelnost a znělost mluvního projevu. K tomu využíváme i hudebně rytmických prvků. Motivujeme děti k vědomému využití těchto dovedností ve vlastní dramatické činnosti.

Průběžným kontaktem a veřejnými hodinami, případně závěrečnou přehlídkou práce v ročníku udržujeme zájem rodičů o osobní a odborný růst dítěte.

Podle zájmu a schopností navrhuje zařadit děti buďto do dramatického a slovesného nebo do loutkářského oddělení.

Studijní úkoly

1. Dramatická hra:

- a) Ve hře zvládnout jednoduchou charakterizaci.
- b) V etudě zvládnout jednoduchý dramatický děj - tzn. uvědomit si svoji roli a úkol v příběhu a podle toho jednat.
- c) Vytvořit jednoduchou improvizovanou loutku a v etudě s ní uplatnit osvojené základní principy jejího ožívování včetně zvuku a zvládnout jednoduchý dramatický děj (viz b)).

2. Pohyb:

- a) Ve cvičeních zvládnout mechaniku pohybu ruky a nohy (jak se skládají).
- b) Ve cvičeních na přizemní mrštnost zvládnout kolébku na zádech, na břiše, parakotoul, rozloženou hvězdici.
- c) Zvládnout ve cvičeních koordinaci jednoduchého rytmického pohybu se zvukem.
- d) V jednoduchých pohybových hrách zvládnout základní prostorové útvary (zástup, kruh, volný rozestup).
- e) Uplatnit zvládnuté pohybové dovednosti v jednoduché dramatické akci.

3. Mluva:

- a) Zvládnout prodloužený výdech a základy dechové opory, v hlasových cvičeních zvládnout rezonanci na přední opoře.
- b) V náročnějších artikulačních cvičeních zvládnout tempo a rytmičnost řeči a zřetelné vyslovování všech hlásek.
- c) V přednesu cvičných textů zvládnout zřetelnou výslovnost, měkký hlasový začátek a různé výrazové varianty cvičných textů.
- d) Uplatnit zvládnuté mluvní dovednosti v kolektivním nebo individuálním přednesu.

4. Slovesnost:

- a) Zvládnout samostatné jednoduché slovní vyjádření.
- b) Aktivně si osvojovat vhodná literární díla dramatickou hrou a seznamovat se s jejich autory.

Kritéria pro postup do 3. ročníku

Schopnost zvládnout v kolektivní ukázce svůj úkol v jednoduchém ději.

3. ročník

(4,5 vyuč. hod. týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Vytvořit u žáků základy pro stupnici mravních a uměleckých hodnot. Naučit je uvědomovat si vlastní i kolektivní tvořivé podněty, tyto podněty právě tak jako podněty z vnějšího světa přijímat a vyjadřovat k nim své stanovisko dramatickou hrou, výběrem uměleckého textu i vlastním pohybovým a slovním projevem na úrovni dosažených odborných dovedností.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Metody a formy práce.

V dramatice a slovesnosti vyhledáváme pro dramatickou hru žáků především náměty odpovídající jejich sociální zkušenosti, s konflikty vznikajícími ze situací a vztahů (malá sociodramata). Učíme je vidět i humornou stránku těchto sociodramat a podle toho je řešit. Využíváme literárních předloh i vhodných námětů, zvláště humorně prezentovaných (moderní pohádky, reálné situace ze života. Vyžadujeme, aby žáci záměrně pozorovali svět kolem sebe a sdělovali nám svá pozorování se vztahem k vybranému objektu. Zapojujeme se partnersky do hry. Pomáháme žákům objasňovat příčiny konfliktu především výměnou rolí ale i rozбором konfliktu.

Tím, že určíme a dodržujeme uzlové body příběhu, učíme žáky zachovávat dramatický tvar i při výměně rolí.

Rozvíjíme jejich schopnost kontaktu, vcítění. Využíváme různých forem improvizovaného dialogu (slovního, pohybového, zvukového), jako prostředku komunikace.

Hrami rozvíjíme jejich schopnost se soustředit a smyslově vnímat (zrakem, sluchem, hmatem atd.).

Pokračujeme ve hře s reálným nebo zástupným předmětem. Smysl pro prostor a tvar pěstujeme v žácích i při řešení náznakového prostředí pro hru pomocí praktikáblů, paravanů, látek apod. Inspirujeme je i k vytváření scénických náznaků jimi samými (živá dekorace), čímž podněcujeme jejich prostorovou představivost a výtvarné citění. Zároveň jim umožňujeme, aby se zapojili ve větším počtu do hry a vycházíme tak vstříc jejich potřebě neustálé aktivity.

Ve slovesné oblasti podněcujeme žáky, aby především sdělovali vlastní zážitky odpovídající společnému tématu. V návaznosti na dramatickou hru, na hry rozvíjející smyslové vnímání vedeme žáky k slovnímu i písemnému zachycování asociací představ, čímž dále prohlubujeme jejich slovesný projev. Učíme je pointovat a tím pěstujeme i jejich smysl pro formu.

Obohacujeme citový život žáků a inspirujeme je k vlastní tvořivé činnosti také vybranými uměleckými díly dramatickými, výtvarnými, hudebními i zážitkem z prostředí. K tomu využíváme také potřebné pomůcky jako gramofon, magnetofon, diaprojektor, výtvarné publikace apod.

V mluvní přípravě dbáme na vytváření základu vnitřně hmatového sebecitu při hlasových a artikulačních cvičeních. Východiskem je opět motivace, kterou posléze doplňujeme nejzákladnějším poučením. Pokračujeme v dechových, rezonančních a artikulačních cvičeních na složitějších textech. V technicky náročnějších cvičeních varírujeme sdělování a dále rozvíjíme dialog. Procvičujeme a tím upevňujeme citění dvoudobého a třídobého rytmu.

V průpravném předmětu pohyb používáme i nadále motivace jako východiska, abychom žákům navodili vědomí těla jako celku. Zároveň se však snažíme vést k vědomému zvládnutí správného držení těla (výrazovému neutrálu). Upozorňujeme je na odchylky od tohoto neutrálu (zvláště v držení páteře a ovládání pánve) jako na budoucí výrazové možnosti. Učíme žáky navzájem se

pozorně vnímat a poznávat individuální výrazové prostředky. Snažíme se, i prostřednictvím závodivých a tanečních her, vyvolávat při procvičování pohybové techniky v žácích radost z pohybu a z vlastní obratnosti. Učíme žáky dávat pravdivý smysl i jednotlivým technickým prvkům a pomocí silné motivace zvukem, světlem, reálií hledat pohybové vyjádření pro určitý námět. Provádíme se žáky pohybově rytmická cvičení a cvičení dynamiky, cvičení na koordinaci pohybu a pohybové hry ve složitějších variantách dvoudobého a třídobého rytmu. Součástí výuky jsou i hudebně pohybová cvičení a hry, při nichž spolupracujeme také s korepeticí. Hudebně rytmické cítění žáků rozvíjíme i zpěvem a používáním lehce ovladatelných hudebních nástrojů zvláště v souvislosti s tanečními hrami. Vedeme žáky ke zvládnutí základních prostorových vztahů.

V předmětu přednes, vyučovaném v malé skupině, pracujeme na textech připravených dramatickou hrou v ročníkové skupině. Vyhledáváme zvláště texty dávající možnost dialogického zpracování. Usilujeme o to, aby žáci interpretovaným textem vyjadřovali své názory a zážitky. Vedeme je k pochopení myšlenky a učíme je všimnout si všech modulací (včetně rytmu) jako vyjadřovacích prostředků.

Zveřejňujeme práce všech žáků na ročníkových vystoupeních, na které zveme i rodiče, aby byli průběžně seznamováni s výsledky odborné výchovy svých dětí a zůstávali se školou v kontaktu. Nejlepší práce jednotlivců a kolektivů uplatňujeme v soutěžích, příležitostně při veřejných vystoupeních na kulturně politických akcích.

Studijní úkoly

1. Dramatika a slovesnost:

- a) Umět přizpůsobit své jednání změně zadaných okolností.
- b) Zvládnout jednoduchou zadanou studiu nebo dramaturgii a umět zachovat její formu i při výměně rolí.

- c) Zvládnout ve cvičeních hru s předmětem.
- d) Zvládnout krátké pointované slovní sdělení (mluvené i psané).

mluva:

- a) umět si v dechových, hlasových a artikulačních cvičeních navodit správný základní vnitřně hmatový sebecit a postupně jej uplatňovat při práci s mluveným slovem.
- b) Ve výrazových variantách zvládnout ve cvičeních správnou výslovnost vokálů, rezonanci v nadhrtanových dutinách a práci svalů břišní stěny.

2. Pohyb:

- a) Vědomě usilovat o správné držení těla (pocit osy).
- b) Zvládnout cvičení na centrální a periferní pohyb (zabaloování, rozbalování), centrální uvolnění páteře (vlna páteře v kleku, ve stoji).
- c) Zvládnout cvičení v přízemní obratnosti (přelézání, prolézání), cvičení ve dvojici (houpačky, trakaře, turecké bubny).
- d) Zvládnout základy prostorového citění - prostorové vztahy (před, za, nahoře, dole), rychlé formace v prostoru (dvójice, trojice, skupiny) se změnou rytmu.
- e) V hudebně pohybových cvičeních zvládnout změny tempa (ve dvoudobém, třídobém rytmu) a dynamiky.
- f) Zvládnout koordinační cvičení v pohybu z místa.

3. Přednes:

- a) Umět zaujmout a přednesem vyjádřit osobní vztah k tématu literární předlohy.

Kriteria pro postup do 4. ročníku

Schopnost zvládnout v kolektivní, skupinové nebo individuální ukázce stanovené úkoly v předmětech dramatika a slovesnost, přednes.

4. ročník

(4,5 vyuč. hod. týdně)

Výchovně vzdělávací cíl

Na základě vytvořené elementární stupnice mravních a uměleckých hodnot učit žáky vzájemně respektovat své odlišnosti, hodnotit klady a zápory a tato hodnocení přijímat.

Učit je chápat funkci tvořivé činnosti v dramatické hře, v pohybovém i slovním projevu a vést je k autorskému přístupu k řešeným úkolům.

Prostředky k dosažení stanovených cílů

Metody a formy práce.

V dramatice a slovesnosti uspokojujeme vhodně volenými tématy touhu žáků jak po romantice hry s velkými konflikty kladných a záporných hrdinů, tak i po humoru. V tomto věku (11-12 let) již začínáme odlišovat úkoly pro chlapce a dívky, abychom posilovali mužnost chlapců a ženskoť dívek. Komedialnost však pěstujeme rovnoměrně u všech. Výměnou rolí a dalšími variacemi umožňujeme žákům pochopit postoje a jednání druhých a učíme je vyjádřit obsah zvoleného tématu odpovídajícím způsobem.

Procvičujeme základní principy stavby dramatického tvaru. Vytváříme podmínky pro autorský přístup žáků k úkolům - umožňujeme jim zaujímat a vyjadřovat osobní stanoviska a názory různými řešeními konfliktu a tím různými vyústěními děje pomocí výměny rolí, změnou zadaných okolností, změnou vzájemných vztahů.

V partnerských cvičeních a hrách se zaměřujeme na vytváření kontaktu s partnerem. Učíme žáky vnímat partnera v prostoru,

všímat si jeho jednání, umět postřehnout jeho popudy a reagovat na ně citlivě, pohotově, adresně a sdělně.

Ve cvičeních nadále zcitlivujeme smyslové vnímání a využíváme je v dialogu s předmětem, kde se projeví i autorský postoj žáka.

Zadávat úkoly pro menší skupiny. Tím umožňujeme žákům učit se vidět práci druhého a kriticky ji hodnotit. Přitom je vedeme ke vzájemné úctě a pečujeme o kulturu chování.

Využíváme i nadále inspirace jinými uměleckými díly obdobně jako v předešlém ročníku (včetně návštěv inspirujícího prostředí). Učíme žáky používat jednoduché scénografické prvky v hracím prostoru tak, aby ve svém souhrnu podporovaly dramatické sdělení.

Slovesný projev zaměřujeme na vyjádření vztahu, zvláště formou dialogu. Učíme žáky citlivě vnímat význam použitých slov. Hrou se slovy obohacujeme jejich výrazivo potřebné pro tvořivý slovesný projev.

V průpravné činnosti mluva zdokonalujeme pomocí motivace odborné dovednosti, upevňujeme správné řečové návyky a tak předcházíme možným poruchám hlasu v pubertě. Dbáme zejména na aktivně uvolněné držení těla, hluboký nádech a výraznou výslovnost. Neustále aplikujeme nabyté dovednosti v dramatické akci. Důraz klademe zejména na adresnou komunikaci, prostorové citění v mluvním projevu a na vyjadřování podtextů modulacemi.

V pohybové přípravě nadále důsledně spojujeme osvojované obtížnější technické prvky s výrazem. Začleňujeme funkčně hudebně pohybový a taneční projev do dramatické činnosti i v podobě pohybové improvizace. Využíváme obratnosti žáků a jejich schopnosti koordinovat pohyby. K pohybovým improvizacím a tancům používáme funkčně reprodukovanou i živou hudbu. Upevňováním správných pohybových návyků (zvláště v držení těla) a další

